

*Materiał roboczy opracowany przez Regionalny Panel Ekspertów
oraz Regionalne Forum Inicjatyw Pozarządowych województwa opolskiego
będący podstawą do dyskusji podczas VII Ogólnopolskiego Forum Inicjatyw Pozarządowych
przygotowany na potrzeby strategii rozwoju sektora obywatelskiego*

Rady pożytku – prototyp reprezentacji sektora czy mechanizm jego kooptacji?

1. Diagnoza

W 2002 roku przyjęte zostały przez Radę Ministrów „Zasady dialogu społecznego”, gdzie dialog społeczny zawiera również dialog obywatelski, a więc ustrukturalizowane formy relacji rząd-organizacje pozarządowe, takie jak Rada Działalności Pożytku Publicznego wskazana w Ustawie o pożytku publicznym i o wolontariacie. Nowelizacja tej ustawy w 2010 roku dała możliwość tworzenia samorządowych rad działalności pożytku publicznego na różnych szczeblach. Ustawa daje jednak dużą swobodę dotyczącą sposobu funkcjonowania rad. W praktyce różnie wygląda sposób ich powoływania i funkcjonowanie, a to z kolei zazwyczaj niekorzystnie wpływa na jakość ich pracy¹. Z badań Stowarzyszenia Klon/Jawor wynika, że aż 36% NGO zadeklarowało brak wiedzy na temat obecności w gminie lub mieście lokalnej Rady czy innego zespołu do spraw stałej współpracy NGO-JST².

Dla przykładu w województwie dolnośląskim zgodnie z wynikami badań wśród 123 JST, powodami nie istnienia rad są: brak złożenia wniosku (35,8%), brak potrzeby, brak zainteresowania NGO (35,8%)³. Liczba rad działalności pożytku publicznego w poszczególnych województwach naszego kraju jest różna⁴. Rady są często traktowane jako ciało powielające / dublujące kompetencje innych podmiotów np. federacji lub komisji dialogu.

¹ Nowelizacja Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z 2010 roku. Patrz Dział II, Rozdział 6, art. 41a do 41i Ustawy.

² Podstawowe fakty o NGO: raport z badania 2012 roku, Klon/Jawor, 2013

³ Raport z badań w ramach „Rady Pożytku na Dolny Śląsk 2012”

⁴ 14 rad w województwie dolnośląskim (głównie miasta, powiaty, brak wojewódzkiej rady); 13 rad w województwie śląskim (głównie miasta, brak wojewódzkiej rady); 3 rady w województwie opolskim (1 wojewódzka, 1 powiatowa, 1 gminna) dane Sieci Splot, czerwiec 2013 roku.

2. Wnioski i rekomendacje

Analiza tematu roli rad działalności pożytku publicznego podczas spotkań Regionalnego Panelu Ekspertów województwa opolskiego, opierała się na wskazaniu słabych i mocnych stron działalności tychże rad. Poruszony był również temat szans i zagrożeń dla rozwoju oraz wzrostu społecznego prestiżu rad działalności pożytku publicznego. To wszystko doprowadziło do opracowania kluczowych obszarów i rekomendacji zmian. Większość pomysłów na zmiany w funkcjonowaniu rad dotyczy ich kompetencji. Członkowie i członkinie Regionalnego Panelu Ekspertów województwa opolskiego zgodnie ustalili, że ustawowe kompetencje rad są niewystarczające aby podmioty te, realnie wpływały na społeczną rzeczywistość i jakość współpracy między samorządami a organizacjami pozarządowymi.

W toku debaty ustalono następujący katalog rekomendacji:

- a) doprecyzowanie roli i celu tworzenia rad działalności pożytku publicznego – rady pożytku publicznego jako ciała dialogu, bazują na konsultacjach i doradztwie. Jest to element niewystarczający, a niestety często też bagatelizowany przez środowisko III sektora i administracji publicznej. Rekomendacja jest aby rada pełniła również rolę łącznika pomiędzy podmiotami konsultacyjnymi i innymi radami np. radami seniorów, radami młodzieżowymi. Ważne jest aby rada współpracowała z federacjami a nie uzurpowała sobie prawo do reprezentacji całego sektora pozarządowego;
- b) dookreślenie kryteriów wyboru członków rady działalności pożytku publicznego – ważne pytanie to kwestia reprezentatywności w radzie działalności pożytku publicznego organizacji pozarządowych działających w różnych sferach pożytku publicznego (dodatkowo chodzi o: głosowanie internetowe, zmniejszenie biurokracji (nie wymagać załączników typu KRS, statut), więcej czasu na głosowanie, prezentacja kandydatów na forum publicznym (zadanie dla samorządu);
- c) przyjęcie klarownego i jasnego dla wszystkich stron trybu pracy / regulaminu pracy rady oraz planu pracy – regulamin i plan powinien uwzględniać specyfikę lokalnego

- samorządu i sektora pozarządowego. Powinien uwzględniać doświadczenia rady działalności pożytku publicznego z poprzedniej kadencji (o ile taka funkcjonowała);
- d) wydłużenie kadencji rady działalności pożytku publicznego o jeden rok lub dwa lata w stosunku do kadencyjności rady danego samorządu – to ważne z perspektywy wdrażania i promocji rady działalności pożytku publicznego wśród członków nowej rady JST;
- e) stworzenie internetowej platformy współpracy/ dobrych praktyk/wymiany informacji – platforma internetowa, powinna dotyczyć spraw związanych z radą działalności pożytku publicznego i stanowić odrębną przestrzeń internetową. To ważne dla przejrzystości i widoczności rady. Platforma taka oprócz bieżących informacji powinna zawierać regulamin działania rady, szczegółowy opis i kontakt do członków i członkiń rady, zakres poruszanych tematów, programy i protokoły posiedzeń rady, harmonogram spotkań, terminarz dyżurów o ile członkowie rady takie odbywają;
- f) podnoszenie wiedzy wśród członków rad działalności pożytku publicznego – potrzeba jest diagnozowana zarówno po stronie samorządowej jak i trzeciego sektora. Wiedza ta powinna dotyczyć głównie tematyki podejmowanej przez radę oraz podstaw prawnych współpracy międzysektorowej. Chodzi również o szkolenia wprowadzające dla nowych członków danej rady działalności pożytku publicznego (cele, zadania, plany, kompetencje);
- g) promocja oraz bieżące informowanie o działaniach podejmowanych przez rady działalności pożytku publicznego – z uwagi na fakt, że rady nie są jeszcze dobrze znane w środowiskach lokalnych, należy wzmocnić przepływ informacji na linii rada – otoczenie, wykorzystując maksymalnie szeroki katalog form komunikacji;
- h) włączenie członków rad działalności pożytku publicznego do grup roboczych tworzących projekty dokumentów, zanim jeszcze dotrą one do rady celem konsultacji - to potrzeba wzmocnienia partycypacyjnego procesu opracowywania aktów prawnych;
- i) obligatoryjne uzasadnienie nieskorzystania z rekomendacji rady przez samorząd – wiele trudności komunikacyjnych pojawia się w sytuacji kiedy członkowie rady nie

otrzymują jasnej informacji zwrotnej, jakie są powody odrzucenia pomysłu – rozwiązania – proponowanego przez radę;

- j) otwarte debaty na temat dialogu i współpracy międzysektorowej oraz kondycji III sektora podejmowane przez rady działalności pożytku publicznego – jako ważny element promocyjny i edukacyjny.

Rekomendacje uzupełniające: „wyjście” rad „do” organizacji – spotkania w siedzibach lokalnych organizacji pozarządowych; tworzenie grup roboczych wśród członków rady oraz intensyfikacja zapraszania specjalistów na posiedzenia rady; wprowadzenie ustawowego obowiązku tworzenia planów działania przez radę do 2-3 spotkań od ukonstytuowania się rady, diagnoza kondycji lokalnych organizacji pozarządowych przeprowadzana przez rady działalności pożytku publicznego, organizacja wojewódzkich Forów Rad wszystkich szczebli; możliwość wskazywania przez Radę na szczeblu wojewódzkim szerszych konsultacji nad danym dokumentem - obowiązkiem dla „Marszałka”.

3. Adresaci rekomendacji

Patrząc na zakres proponowanych zmian i rekomendacji dotyczących funkcjonowania rad działalności pożytku publicznego, adresatów tychże rekomendacji można podzielić na następujące grupy / poziomy:

- poziom centralny – znajdują się w tej grupie adresaci rekomendacji dotyczących zmian ustawowych bądź decyzji podejmowanych przez poszczególne ministerstwa ze szczególnym uwzględnieniem Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej⁵;
- poziom regionalny i lokalny – na poziomie regionalnym znajdują swoje odzwierciedlenie rekomendacje kierowane głównie do organów wykonawczych oraz stanowiących danej jednostki samorządu terytorialnego⁶. Adresatami rekomendacji na tym poziomie są również organizacje pozarządowe działające na danym terenie, ze szczególnym

⁵ Do grupy adresatów na poziomie centralnym kierowane są rekomendacje oznaczone literami: a), b), j).

⁶ Do grupy adresatów na poziomie regionalnym kierowane są rekomendacje oznaczone literami: b), c), d), f), h), i)

uwzględnieniem tych, które posiadają swoich reprezentantów w istniejącej radzie działalności pożytku publicznego⁷;

- funkcjonujące rady działalności pożytku publicznego – grupa ta, jest niejako inicjatorem zmian i rekomendacji kierowanych do pozostałych adresatów. Rady wskazują na swoje mocne i słabe strony, tworząc wnioski i rozwiązania dla kolejnych kadencji. Rozwiązania wdrażania przez samorządy, organizacje czy rozwiązania wskazywane na poziomie zmian ustawowych również są nierozzerwalnie związane z istniejącymi radami⁸.

4. Proponowany sposób wdrożenia rekomendacji:

- kolejne zmiany nowelizacyjne Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie a przy tym dobrze rozumiany i przejrzyste prowadzony lobbing sektora pozarządowego na rzecz zmian nowelizacyjnych;
- działalność edukacyjna organizacji infrastrukturalnych i wspierających w zakresie tworzenia rad działalności pożytku publicznego (działania kierowane do JST i NGO);
- zmiany w lokalnych uchwałach i regulaminach dotyczących rad działalności pożytku publicznego, przy partycypacyjnym procesie ich opracowywania;
- stworzenie ogólnopolskiego portalu / platformy internetowej, która sieciowałaby działalność i promocje wszystkich istniejących na terenie kraju rad działalności pożytku publicznego;
- diagnoza, monitoring i ewaluacja działalności rad pożytku publicznego przy udziale samorządów;
- szkolenia z obszaru podstaw prawnych współpracy międzysektorowej, szkolenia dla członków rad działalności pożytku publicznego, szkolenia nt. zmian w prawie ważnych z perspektywy funkcjonowania rad itp.
- przejrzystość i upublicznianie programów i protokołów z posiedzeń rad (możliwe do przekazania za pośrednictwem stron internetowych);

⁷ Do organizacji pozarządowych na poziomie regionalnym kierowane są rekomendacje oznaczone literami: e), g), h),

⁸ Do rad działalności pożytku publicznego kierowane są głównie rekomendacje dodatkowe, które związane są z przygotowaniem członków rad do pełnienia funkcji, promocją, prowadzeniem komunikacji z otoczeniem, promocją rady, tworzeniem grup branżowych wśród członków rady a nade wszystko przeprowadzania otwartych debat i konsultacji międzysektorowych – patrz pkt. k).

- wygospodarowanie środków finansowych na funkcjonowanie rad działalności pożytku publicznego (budżet rad);
- promocja rad działalności pożytku publicznego w środowisku posłów i senatorów RP oraz podczas konwentów marszałków;
- współpraca rad z federacjami (o ile takie federacje istnieją na danym terenie);
- angażowanie przedstawicieli sektora biznesu w lobbing dotyczący roli rad działalności pożytku publicznego;
- wykorzystywanie czynnika ludzkiego – potencjału członków rad – jako element rozwoju i promocji rad;
- wymiana informacji pomiędzy radami poprzez fora lokalne i regionalne rad oraz działalność animacyjną członków rady wśród organizacji pozarządowych.

Słowo podsumowania: Rady działalności pożytku publicznego są ważnym mechanizmem rozwijania dialogu i współpracy międzysektorowej. Jest to jak do tej pory ciało o charakterze doradczym, konsultacyjnym i opiniodawczym. Rada nie stanowi reprezentacji sektora pozarządowe, bliższe temu są federacje. Ważne jednak aby rady działalności pożytku publicznego współpracowały z federacjami o ile funkcjonują one na danym terenie.